

Samtal med partiledare

De samtal med de demokratiska partiernas ledare som Dagens Nyheters inrikesredaktör docent Samuelsson redovisat under de senaste dagarna har varit utomordentligt givande. De har inte varit intervjuer i den vanliga meningen, då den tillfrågade svarar med allmänna deklamationer och inte går in i debatt, utan meningsbyten som framkallat förvånande klara och utförliga besked. Resultatet beror till stor del på att våra ledande politiker visat en öppenhet och en vilja till saktlighet som vi måste vara dem alla tacksamma för. Hr Erlander vidgår uppriktigt, för att ta det mest beaktansvärda exempel, att inflationen åtminstone vid ett tillfälle drivits för långt, att full sysselsättning sannolikt varit möjlig med mindre inflation och att inflation under vissa förhållanden kan bli ett hot just för den fulla sysselsättningens system. Av hr Hjalmarsons svar framgår det tydligt att högerens besparingsprogram — även om dess enligt vår mening farliga krav godtas — lider av luckor och osäkerhet. Över huvud visar samtalen en hög standard, som kontrasterar mot överdrifter och förenklingar i valagitationen, senast i gårdagens radiodebatt. De visar också att motsättningarna de demokratiska partierna emellan inte är betydande och pekar därför hän mot en samling kring mål som i huvudsak är gemensamma för alla.

Till de mest intressanta punkterna i samtalen hör regeringsfrågan. Hr Erlander ställer sig självfallet kritisk till kravet på en samregering. Där det finns sakliga förutsättningar, såsom nu senast i försvarsfrågan, kan man komma överens ändå, framhäver han. En samregering tenderar enligt hr Erlander att minska insynen eller belysningen från oppositionens sida. En utbyggnad av partiledarkonferenserna anses av samma skäl inte lämplig; folk får lätt intrycket att avgörandet träffas "av en konklav av partiledare som bestämmer utan insyn av andra", partierna blir bundna av sina ledares uppgörelser och den offentliga debatten begränsas.

Naturligtvis har dessa invändningar ett visst fog. Men de är enligt vår mening inte väsentliga, inte avgörande. Hr Erlander går inte in på svagheterna i den nuvarande ordningen: den verkställande makten, ständigt mera betydelsefull på grund av statsapparaternas utbyggnad, koncentreras hos grupper med en svag majoritet (eller rent av utan majoritet) bakom sig, och stora meningsriktningar blir utan representation i det organ som blivit statslivets centrum. Statsministern förbiser också att själva samregerandet leder till att ar-

betsatmosfären blir en annan, att det blir naturligt att söka uppgörelser och kompromisser i stället för att söka förvandla alla frågor till stridsämnen, lämpade för paroller och propaganda. Den offentliga kritiken blir utan tvivel under ett sådant system av annan typ än nu, men vi tror att den, genom att bli mindre partipräglad, blir mera saklig och mera fri, att bitterheten och taktiken nedskäres till fördel för obundenheten och realismen. Det bör tillfogas att samregeringen som systematiskt tillämpad ordning måste kompletteras med nya former av folkomröstning, ägnade att framkalla debatt och aktivitet bland medborgarna utanför partiledningar och partibråkratier.

Oppositionspartiernas ledare önskar däremot samregering, och på den punkten är deras deklamationer anmärkningsvärt klara. Hr Hedlund antyder att hans parti skulle kunna gå in i en samregering som genomförde lagfäst pension; man skulle i ett sådant läge reservera sig mot beslutet, men kanske inte känna sig tvungen att utträda ur regeringen. Liksom högerledaren tycks hr Hedlund däremot anse att en borgerlig koalitionsminister skulle tills vidare lägga den lagfästa pensionen åt sidan som en kontroversiell fråga — en ståndpunkt som, om den vidhålls, gör detta regeringsalternativ omöjligt. Hr Hjalmarson framkastar tanken att partiledarna skulle stå utanför en eventuell samregering. Det är en ohållbar lösning, försökt bland annat under Weimarrepublikens med dåligt resultat. Att partiledarna, som mer än några andra måste ha det reella politiska ansvaret, skulle ställa sig utanför statsledningen, det är att återinföra den klyvning mellan regering och politiskt ledarskap som enligt parlamentarismens grundtanke måste övervinnas. Då hr Ohlin som en nödfallsutväg, "ett surrogat", tänker sig att man skulle ersätta samregeringen med partiledarkonferenser — "ett slags extra inre kabinet, där en del inte är regeringsmedlemmar" enligt docent Samuelssons karaktäristik — bör det understrykas att en sådan metod saknar fördelar som samregeringen har och innebär nackdelar som samregeringen inte har.

Glädjande, om också självfallet, är att alla partiledarna med samma kraft tar avstånd från den pacifistiska, försvarsfientliga propagandan. Denna propaganda blir i nuvarande läge främst en tillgång för kommunismen, och i kampen mot diktaturtendenser, varifrån de än kommer, är den svenska demokratins talesmän, liksom i så mycket annat, representanter för samma värderingar, samma idéer.

Radiodebatten

I stort sett var gårdagens radiodebatt en lyckad uppvisning, även om av naturliga skäl inte mycket av nya argument och synpunkter kunde presteras. De borgerliga partiledarna hade en god dag; hr Ohlin var sakligt utredande, i sin slutappell patetisk utan floskler, hr Hjalmarson var hetsig och slagfärdig, trots upprepningar och stundom ihåliga påståenden. Hr Hedlund verkade som vanligt fintlig och nonchalant. Landsorganisationens ordförande hr Geijer gjorde utan tvivel det starkaste intrycket på den andra sidan; om man undantar ett par korta repliker var hans anföranden på en gång upplysande och lidelsefullt engagerade. Tyvärr använde hr Erlander sin kända metod att i ett slags skådespelarmaner växla mellan en högstämndhet som inte tedde sig alldeles äkta och förvrängningar som även för föga kunniga åhörare måste ha varit uppenbara.

En påtaglig svaghet i debatten var att man alltför mycket sysslade med pensionsfrågan. Då denna tidigare tagits upp i en särskild radiodiskussion, borde den inte vid detta tillfälle ha behövt fylla drygt hälften av kvällen. Det faller av sig självt att just i denna fråga ingenting nytt kunde sägas och att flaxandet mellan pensionsproblemet och en rad andra problem gjorde att behållningen blev mera begränsad än om man sökt koncentrera sig på mindre utnötta spörsmål. En annan svaghet i debatten var att den under långa stunder kom att helt cirkla kring hr Ohlin och folkpartiet. Det var uppenbart att samtliga de agerande i folkpartiet såg det farligaste hotet mot de egna positionerna. Denna frågestund med folkpartiledaren som svarande resulterade i klara besked om folkpartiprogrammets innebörd, men måste ha lämnat åhörarna

i ovisshet om frågarnas egna målsättningar.

Till det verkningslösa och grovt propagandistiska hörde statsministerns uttalanden i regeringsfrågan. På hr Ohlins krav på samverkan och samregering svarade hr Erlander att det tydligen var meningen att socialdemokraterna skulle lapa hop motsättningarna mellan de borgerliga partierna; hr Erlander låtsades inte fatta att allmän vilja till samarbete av alla demokratiska partier var vad som äsyftades. Lika slarvigt demagogisk var statsministern då han begärde röstning på sitt parti under hänvisning till partisplittringen och krisen i Frankrike; ingen föreställer sig väl dock att vi behöver en majoritet för hr Erlander för att undvika en svensk de Gaulle. Det är sådana grepp som gör hr Erlander olustig som statsminister.

Pinsammast i debatten var — såsom ofta förut — kommunistens uppträdande och det sätt på vilket han behandlades. Hr Hagberg krävde som ledare för sitt diktatur- och förräddarparti att Sveriges förvar skulle nedskrivs, helt naturligt, ty kommunismen ser Rysslands erövring av tio stater som ett framsteg och önskar självfallet att Sverige skall bli nummer elva i ordningen. Men den kommunistiska fräckheten avslöjades inte. De demokratiska ledarna gick in i debatt med hr Hagberg som om han varit svensk och demokrat som andra. Det är otroligt att man inte ställer kommunismen mot vägen och helt enkelt svarar: Ni anser att Sverige bör bli ett nytt Ungern, det är därför ni vill minska vårt försvar.